

УДК 621.798.18 : 637.14

Шульга О.С., доц., канд. техн. наук

Перепелиця О.П., проф., д-р хім. наук

Національний університет харчових технологій (НУХТ), м. Київ, Україна

ВПЛИВ МОЛОКА ТА СИРОВАТКИ НА ЗМІНУ ТЕРМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЇСТІВНИХ ПЛІВОК ТА ПОКРИТТІВ

Вступ. Під час виготовлення плівок та покриттів способом лиття необхідний розчинник, який далі при висушуванні видаляється. Найбільш поширеними розчинниками для їстівних плівок є вода та етанол.

В літературних джерелах відсутні згадування про ще два можливі розчинники для їстівних плівок – молоко та сироватка. І якщо молоко обмежено у використанні із-за збільшення собівартості виробу, то сироватка є відходами виробництва, що суттєво збільшувати вартість плівки не буде. Крім того, сироватка, на жаль, в Україні не використовується в повній мірі, не зважаючи на значну кількість наукових розробок [1] в цьому напрямку.

У виробництві плівок в більшій мірі використовують білок з сироватки [2-4] як ефективного плівкоутворювача, який також має біологічну цінність. Використовують також ізолят білків сироватки для отримання плівки [5].

Актуальність теми. Їстівні плівки та покриття – це один зі способів заміни синтетичного пакування та шлях збагачення харчових продуктів не термостабільними біологічно активними добавками. З метою підвищення харчової цінності їстівної плівки запропоновано замінити воду на молоко або сироватку. Зміна розчинника плівки призведе до зміни властивостей плівки, зокрема термічних, що необхідно дослідити.

Матеріали і методи. З метою з'ясування впливу розчинника на термічну стійкість плівки використані наступні складові для виготовлення їстівної плівки (покриття) – крохмаль, желатин, карбамід (E927b), лляна олія та в якості розчинника використана вода, молоко і сироватка. Всього було досліджено шість зразків їстівної плівки.

Термогравіметричне дослідження проводилося відповідно до ГОСТ 29127-91 [6] на приладі Q-1500В при швидкості нагрівання 10 °С/хв., маса наважки 0,08 г, матеріал тигля – платина, запис від 20 до 1000 °С.

Результати та обговорення. При нагріванні таких складних за вмістом інгредієнтів спостерігається неперервна втрата маси, починаючи з 20 °С і до 720 °С тільки для зразка з розчинником вода 820 °С. В табл. 1 наведені значення температурних інтервалів досліджуваних зразків.

Таблиця 1 – Зони термолізу їстівних плівок (покриттів) залежно від виду розчинника

Розчинник в плівці	Зони термолізу										
	I Виділення адсорбованої води		II Виділення кристалізаційної води		III				IV		
	Термоліз безводних продуктів		Обвуглення								
Температурний інтервал, °С	Δm, %	Температурний інтервал, °С	Δm, %	Температурний інтервал, °С	Δm, %	Температурний інтервал, °С	Δm, %	Температурний інтервал, °С	Δm, %	Температурний інтервал, °С	Δm, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Вода	20-100	5,0	100-160	6,2	200-300	11,2	350-400	10,0	520-560 ¹	3,5	
			160-200 ³	2,0	300-350	17,6	400-420	6,2	560-700 ¹	14,1	
							420-520	14,1	700-730 ¹	1,2	
									730-820 ¹	6,9	
								820-900 ²	1,2		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Молоко	20-100	2,5	100-170	6,2	220-250	3,7	380-420	6,2	570-750 ¹	26,4
			170-220 ³	2,5	250-310	4,4	420-450	8,9	750-900 ²	1,2
					310-380	21,4	450-570	11,5		
Сироватка	20-100	3,7	100-200 ³	8,7	200-230	3,7	360-410	7,5	500-550 ¹	3,7
					230-300	5,0	410-430	6,2	550-720 ¹	25,7
					300-360	20,8	430-500	10,0	720-900 ²	2,5

Примітки.

1. Горіння продуктів обуглення;
2. Термічне розкладання продуктів повного горіння;
3. В цьому інтервалі за нижчих температур виділяється кристалізаційна вода, а при вищих в області близьких до 200 °С відбувається термоліз.

Адсорбована вода випаровується до 100 °С і на її частку припадає 2,5-5,0 % втрати маси. Вище 100 °С і до 130-150 °С відбувається відщеплення кристалізаційної води, в області 150-170 °С – 200-220 °С процес втрати маси пояснюється відокремленням продуктів термічного розкладання складових плівки. При цьому ці інтервали для окремих зразків не розділяються. Вище 200-220 °С всі зразки зазнають глибокого розкладу, а при 360-500 °С відбувається горіння, проте не повне, оскільки зразок обуглюється. Після 500-520 °С і до 720-840 °С обуглені продукти горять, що підтверджують ДТА, ДТГ та ТГ. Після 720-840 °С втрата маси зразків досить мала – 1,2-2,5 % і викликана термічним розкладом продуктів горіння, що мають неорганічну природу.

Висновки. Заміна у складі плівки води на молоко або сироватку призводить до ускладнення її структури і, як наслідок, збільшується кількість температурних інтервалів, що пояснюється взаємодією складових плівки. Наведена взаємодія є передбачуваною оскільки в молоці та сироватці містяться амінокислоти, які можуть реагувати між собою утворюючи меланіни, також реагувати з простими вуглеводами, що утворюються з крохмалю при виготовленні плівки. Дане припущення потребує подальших досліджень за допомогою ІЧ-спектроскопії. Взаємодія складових буде впливати і на інші характеристики плівки – фізико-механічні, ймовірно, збільшуватиметься зусилля при розриві, проте це потребує подальшого дослідження.

Література

1. Ramos O. L. et al. Whey and whey powders: production and uses // Encyclopedia of Food and Health. – 2016. – С. 498-505.
2. Onwulata C., Huth P. (ed.). Whey processing, functionality and health benefits. – John Wiley & Sons, 2009. – Т. 82. – 400 p.
3. Gennadios A. (ed.). Protein-based films and coatings. – CRC Press, 2002. – 639 p.
4. Ramos O. L. S. Development and characterization of bioactive, edible whey protein films and coatings to improve quality and safety of food products. – 2011. – 312 p.
5. Gounga M. E., XU S. H. I. Y., Wang Z. Film forming mechanism and mechanical and thermal properties of whey protein isolate - based edible films as affected by protein concentration, glycerol ratio and pullulan content // Journal of food biochemistry. – 2010. – Т. 34. – №. 3. – С. 501-519.
6. ГОСТ 29127-91. Пластмассы. Термогравиметрический анализ полимеров. Метод сканирования по температуре. – [Введ. 01.01.93]. – М. : ИПК издательство стандартов, 2004. – 8 с.